

Nadaní v přírod. vědách

Jiřina Novotná
Katedra matematiky
Pedagogická fakulta
MU Brno

Úvod – charakteristika nadaných

Oblast poznávání:

- schopnost manipulovat abstraktními symbolickými systémy,
  - schopnost rychle odhalit vztah příčina-následek a podstatné souvislosti,
  - schopnost dlouhodobé koncentrace pozornosti,
  - kvalitní krátkodobá i dlouhodobá paměť,
  - rychlý rozvoj řeči,
  - zvědavost,
  - různorodost zájmů nebo jeden hluboký zájem.
-

Oblast učení:

- ❑ rychlé tempo učení,
  - ❑ menší potřeba učební látku opakovat a procvičovat,
  - ❑ zájem o náročnější úkoly,
  - ❑ preference samostatné práce,
  - ❑ schopnost samostatně vyhledávat nové informace,
  - ❑ chápat je v souvislostech a vytvářet nové úkoly.
-

Oblast legislativy

- ❖ zákon **561/2004 Sb.** o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, **1. 1. 2005**, a poprvé vymezil pojem mimořádně nadaný žák
  - ❖ vyhláška MŠMT č. **73/2005 Sb.** podmínky identifikace mimořádně nadaných žáků, specifikující způsoby pedagogické péče o ně ve smyslu obohacování osnov a akcelerace.
-

□ **mimořádně nadaný žák:**

- rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo
  - v jednotlivých rozumových oblastech,
  - pohybových,
  - uměleckých a
  - sociálních dovednostech.
-

Komunikace nadaných

- Učitelka: „Co způsobuje otáčení Země kolem Slunce?“
  - Nadaný žák: „Gravitace.“ (Chce v odpovědi pokračovat, ale není mu to dovoleno.)
  - Učitelka: „Ale ne. Přece střídání ročních dob!“ (Žák se hlásí o slovo, ale není vyvolán.)
-

Identifikace nadaných

- rodiče, prarodiče, učitelé, zkrátka osoby, které bývají v častém kontaktu s dítětem
  - PPP, poradenský pracovník
  - nadaný odmítne přijmout svůj talent, aby byl stejný jako ostatní- stresující
  - nadaný s poruchou
  - urychlené dítě x nadané dítě
-

Výsledky průzkumu identifikace nadaných žáků v matematice

- Byli na počátku tvého zájmu rodiče či někdo z tvého blízkého okolí? Nebo náhodná zmínka v beletrii, denním tisku, rozhlasová relace aj.?*
  - 300 dotazníků , vrátilo se 236
  - učitelé 42, rodiče 61, prarodiče 137, při soutěžích 26
-

Formy vzdělávání mimořádně nadaných žáků

- **Integrace** – dítě se vzdělává v běžné třídě ZŠ, vzdělání je upraveno v **IVP**, *obohacující učivo, daltonské bloky,...*
  - **Segregace** – vzdělávání dětí ve školách, kde se nacházejí pouze třídy pro mimořádně nadané.
  - **Kombinované formy** – navštěvuje třídu pro mimořádně nadané v běžné ZŠ, speciální skupiny pro nadané .
-

Segregace x integrace

□ **Výhody**

- poskytuje možnost sjednotit vývojovou úroveň žáků a jejich vzdělávací potřeby s formou a metodami vyučování,
- učitel se může zaměřit jen na velmi malé rozpětí schopností vyučovaných žáků,
- formuje se prostředí stimulující další rychlý rozvoj schopností.

□ **Nevýhody**

- nadaní žáci jsou trvale „označeni“, mohou mít pocit odlišnosti a vyčlenění z vrstevnické skupiny,
  - zvýšená soutěživost - dochází ke snížení sebehodnocení nadaných žáků,
  - jedná se o alternativu pouze pro větší města
-

Ukázka obohacujícího učiva

---

*Písmena nahrad' číslicemi tak, abys
obdržel správný součet tří
čtyřciferných čísel.*

*(VLAK + JEDE + JAKO) = DRAK),
Součet zapiš pod sebe.*

Řešení

VLAK

JEDE

JAKO

DRAK

(1), (2) $d, j, v \in \{1, 2, \dots, 9\}, \quad a, e, k, l, r \in \{0, 1, \dots, 9\},$

(3) $a \neq d \neq e \neq j \neq k \neq l \neq o \neq r \neq v,$

(4) $e + o = 10,$

(5) $d + k = 9,$

(6) $a + e + l - r = -1$

(7) $-d + 2j + v = 0$

	a	d	e	j	k	l	o	r	v	p_i
□	1	0	1	0	0	1	0	-1	0	-1
□	0	1	0	0	1	0	0	0	0	9
□	0	0	1	0	0	0	1	0	0	10
□	0	0	0	2	0	0	0	0	1	9.

$$j = 0,5 \cdot (9 - v) \quad v \text{ liché a menší než } 9$$

$$e = 10 - o \quad o \neq 0$$

$$d = 9 - k \quad d \neq 0,$$

$$a = -1 + r - e - l \quad r \in \{2, 3, \dots, 9\}$$

Řešení nadaného žáka

Invitation

Motivation of gifted students in Math and Science II

17. – 19.6. 2013 Brno, CZ

Abstrakt	30. 5. 2013
Článek, CD	30. 6. 2013
Článek, monografie	30. 8. 2013

Kontakt: novotna@ped.muni.cz

Doplňky

$$(6) \quad a + e + l - r = -1, \text{ anebo}$$

$$(6') \quad a + e + l - r = 9, \text{ anebo}$$

$$(6'') \quad a + e + l - r = 19$$

$$(7) \quad -d + 2j + v = 0, \text{ anebo}$$

$$(7') \quad -d + 2j + v = 1, \text{ anebo}$$

$$(7'') \quad -d + 2j + v = 2.$$

Křížení fazolí

- Křížíme fazole s červenými a bílými květy. Charakteristický znak barvy květů je určován dvojicí genů, z nichž každý může být jednoho ze dvou typů, které označíme:
    - B – červenokvětost
    - b – bílokvětost
  - U jedince se mohou vyskytovat tyto typy genů v těchto kombinacích:
    - BB **Dominant**
    - Bb a bB, které jsou geneticky totožné **Hybrid**
    - bb. **Recesiv**
  - Kombinace BB a Bb jsou navenek barevně nerozpoznatelné. Tomuto případu říkáme, že gen B **dominuje nad genem b.**
-

- Každý potomek zdědí po jednom genu od jednoho rodiče. Existují tak tři typy potomků:

Dominantní „D“ s geny BB

Hybridní „H“ s geny Bb

Recesivní „R“ s geny bb.

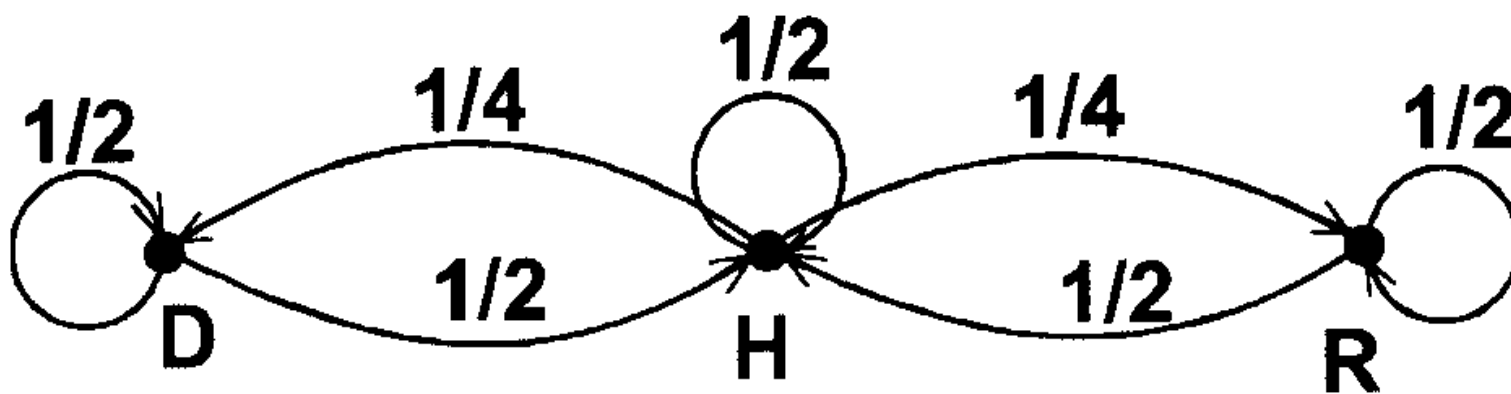
- Otázkou je, s jakou pravděpodobností dostaneme potomka dominantního, hybridního či recesivního po mnohokrát opakovaném křížení s různými jedinci nezávisle na genetickém charakteru původního jedince.
-

Probíhá proces postupného křížení, kde začneme s jedincem neznámého genetického charakteru a zkřížíme ho s hybridem. Jejich potomka dále s hybridem atd... Matice přechodu tohoto Markovova řetězce má tvar:

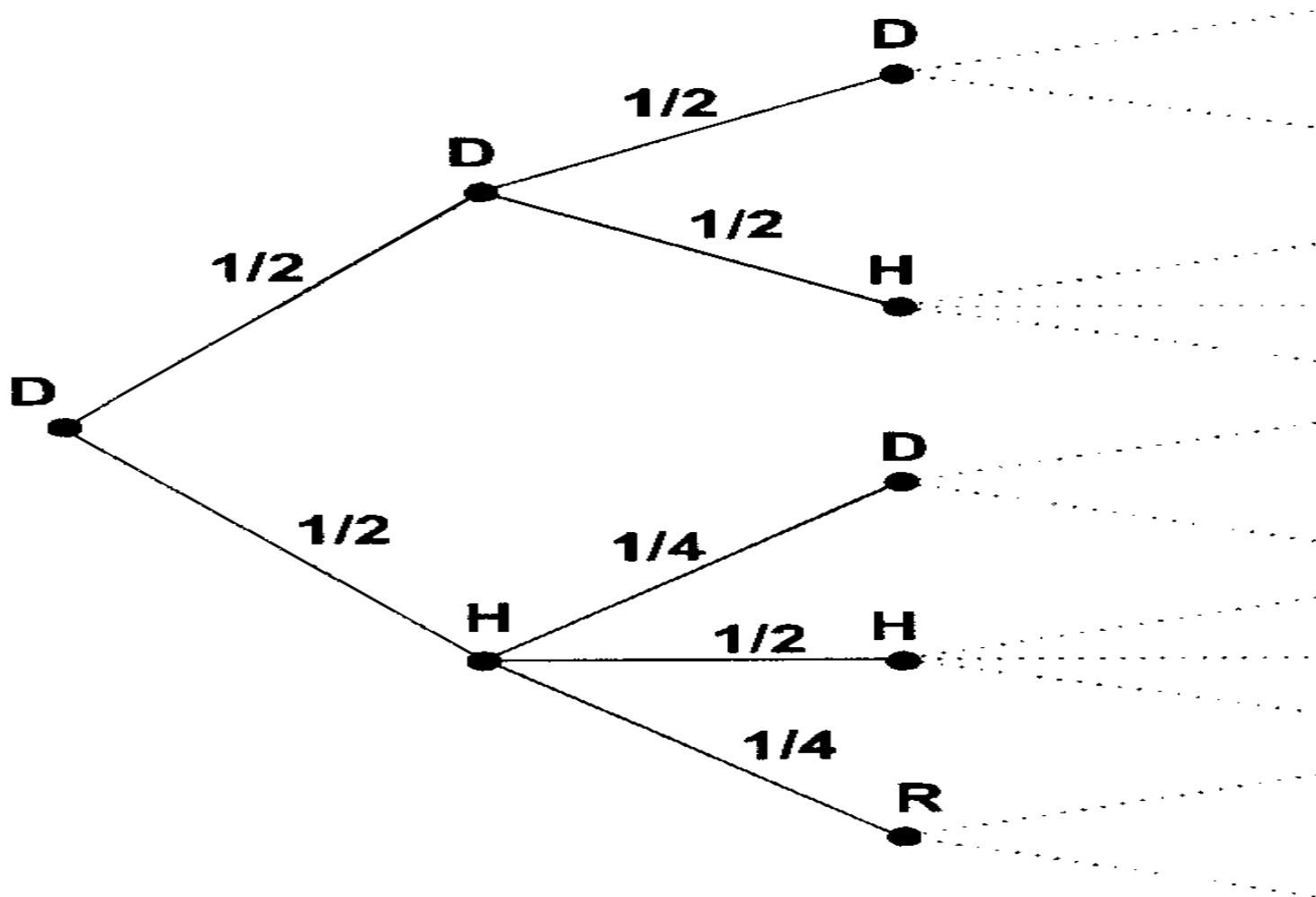
$$P = \begin{matrix} & \begin{matrix} D & H & R \end{matrix} \\ \begin{matrix} D \\ H \\ R \end{matrix} & \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 0 \\ \frac{1}{4} & \frac{1}{2} & \frac{1}{4} \\ 0 & \frac{1}{2} & \frac{1}{2} \end{pmatrix} \end{matrix}$$

Diagram přechodu:

Strom, jehož kořenem je dominantní jedinec, vypadá takto:

- Výpočet pravděpodobnostního vektoru po n-tém

křížení:
$$p_n = p_0 P^n$$

kde:
$$p_0 = \left(\frac{1}{3}, \frac{1}{3}, \frac{1}{3}\right)$$

Součin $p_0 P^n$ aproximujeme pevným vektorem $w=(x, y, z)$ matice P .

Platí:

$$(x, y, z) = (x, y, z) \cdot \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 0 \\ \frac{1}{4} & \frac{1}{2} & \frac{1}{4} \\ 0 & \frac{1}{2} & \frac{1}{2} \end{pmatrix}$$

- Získáme soustavu tří rovnic:

$$\begin{aligned}x &= \frac{1}{2}x + \frac{1}{4}y \\y &= \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y + \frac{1}{2}z \\z &= \frac{1}{4}y + \frac{1}{2}z\end{aligned}$$

- Dále platí rovnost : $x+y+z = 1$.
- Po úpravě dostáváme vektor :

$$w = \left(\frac{1}{4}, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}\right)$$

Budeme-li opakovaně křížit fazole nezávisle na genetickém charakteru původního jedince s hybridem získáme :

- ✓ Potomka dominantního s pravděpodobností $P(D) = 1/4$
  - ✓ Potomka hybridního s pravděpodobností $P(H) = 1/2$
  - ✓ Potomka recesivního s pravděpodobností $P(R) = 1/4$
-

- Když jedince neznámého genetického charakteru zkřížíme s jedincem dominantním či recesivním, půjde opět o Markovův řetězec.
- Budeme křížit:

A) S jedincem dominantním

B) S jedincem recesivním

A) S jedincem dominantním
Matice přechodu:

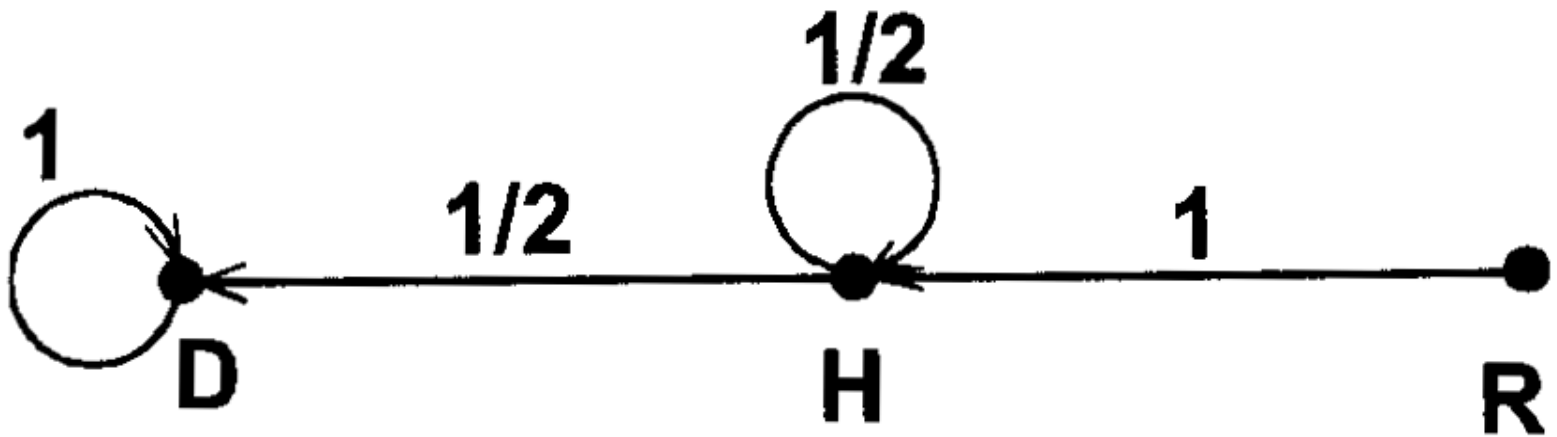

$$P = \begin{matrix} & D & H & R \\ \begin{matrix} D \\ H \\ R \end{matrix} & \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 0 \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \end{matrix}$$

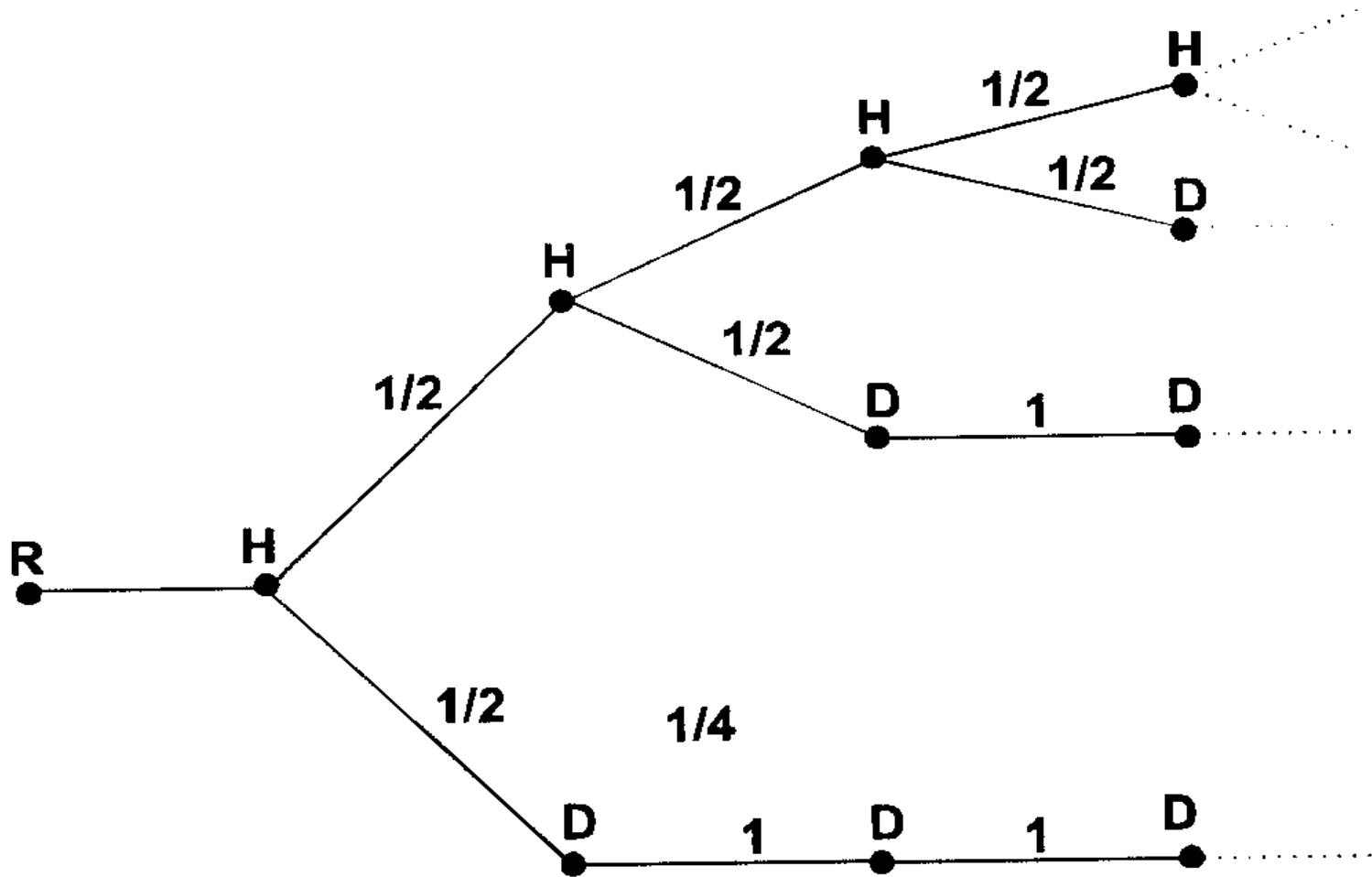

Přechodový diagram má tvar:

Strom odpovídající této matici:

□ Platí:

$$(x, y, z) = (x, y, z) \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 0 \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

□ Ze soustavy rovnic:

$$x = x + \frac{1}{2}y$$

$$y = \frac{1}{2}y + z$$

$$z = 0$$

$$1 = x + y + z$$

- získáme vektor $w=(1,0,0)$.
- Po opakovaném křížení nějakého jedince s jedincem dominantním bude potomek s pravděpodobností $P=1$ dominantní jedinec.
- Jde o absorbující Markovův řetězec. V tomto případě budou po delší době **existovat jen jedinci dominantní.**

B) Křížením jedincem recesivním
Matice přechodu:

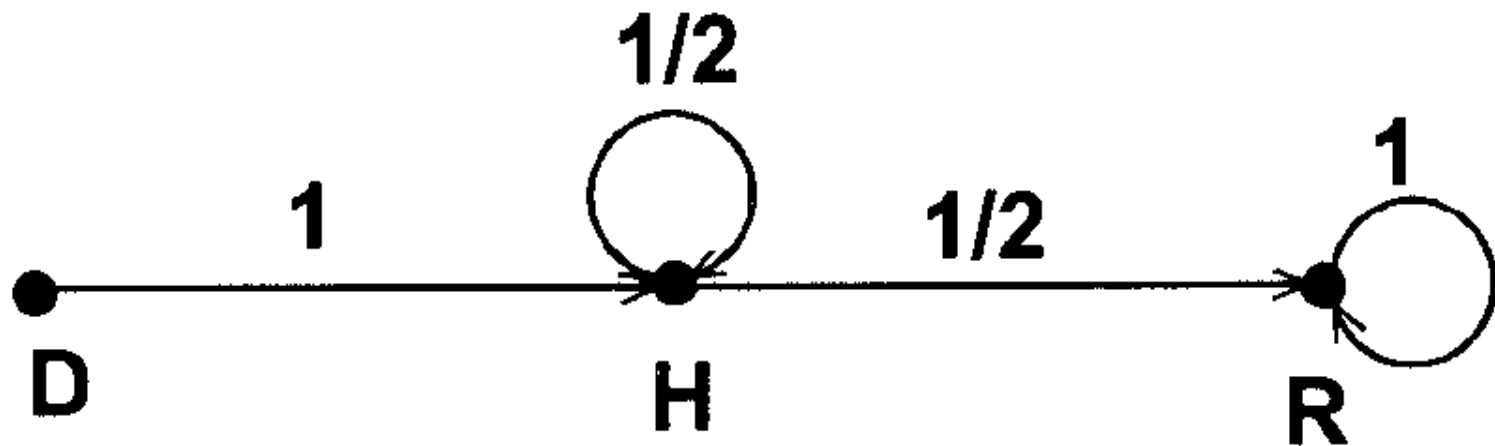

$$P = \begin{matrix} & \begin{matrix} D & H & R \end{matrix} \\ \begin{matrix} D \\ H \\ R \end{matrix} & \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & \frac{1}{2} & \frac{1}{2} \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \end{matrix}$$

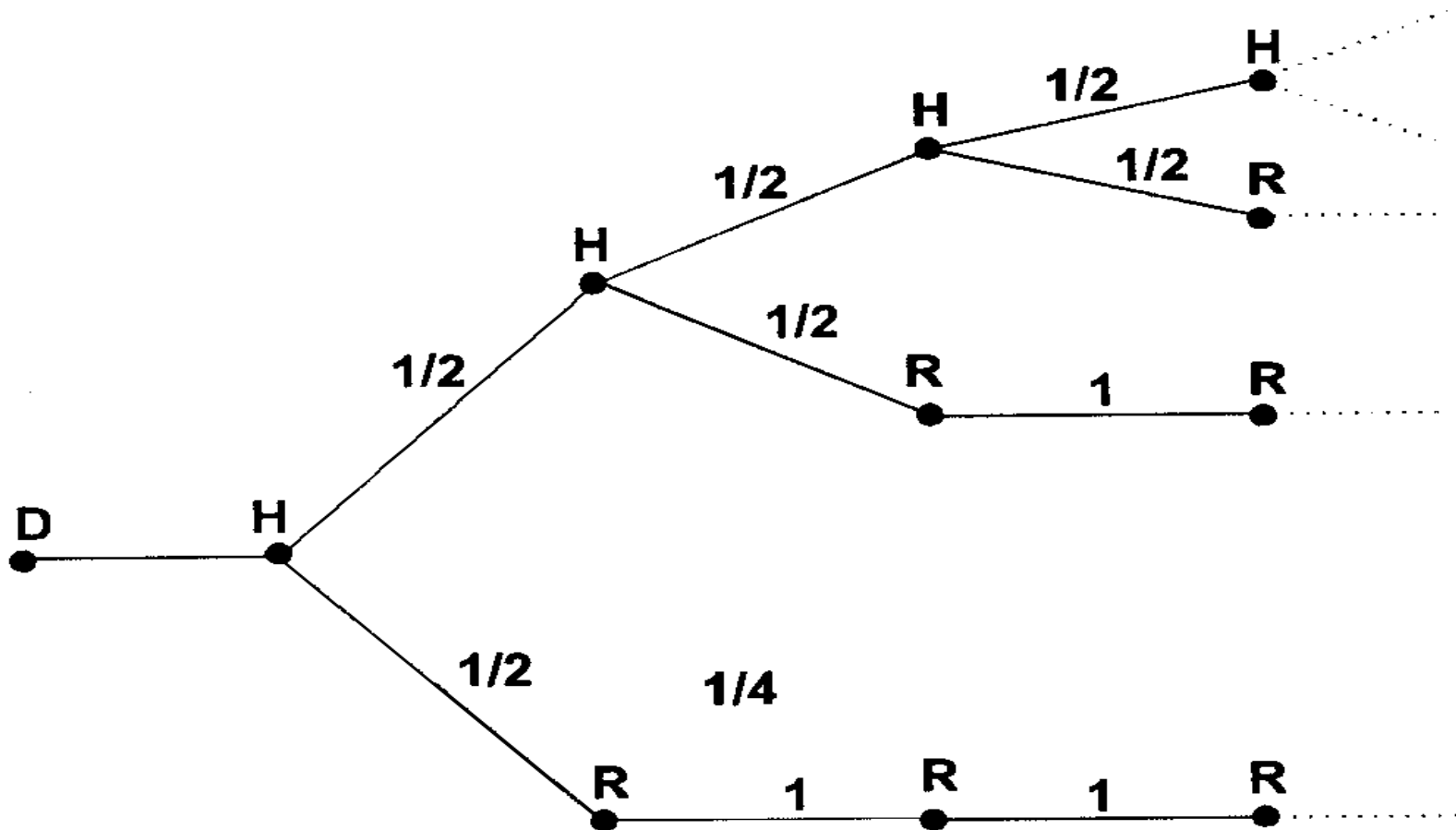

Přechodový diagram má tvar:

Strom odpovídající této matici:

□ Platí:

$$(x, y, z) = (x, y, z) \cdot \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & \frac{1}{2} & \frac{1}{2} \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

□ Ze soustavy rovnic:

$$\begin{aligned} x &= 0 \\ y &= x + \frac{1}{2} y \\ z &= \frac{1}{2} y + z \\ 1 &= x + y + z \end{aligned}$$

- získáme vektor $w = (0,0,1)$.
- Opět jde o absorbující Markovův řetězec. Po delší době zde budou existovat jen jedinci recesivní.
Pravděpodobnost toho, že potomci budou recesivního typu, je $P=1$.

**Děkuji za pozornost
Krásný den**

